

FØROYA SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 36

Lýsingaprisur fyri petitreglu: 40 oyru á
1. síðu, 30 oyru á 3. og 4. síðu

Týsdagin 14. september 1943.

Bladid verður bílagt á posthúsinum, og
kostar kr. 1,50 + porto um fjórðingsárið

17. árg.

Røða á tingi

av

P. M. Dam

i

stjórnarmálinum.

Javnaðarflokkurin hevur altíð tikið tað støðu, tað er umráðandi fyri fólk okkara at fáa loyst og fáa loyst og fáa greiðu á okkara tjóðskaparligu og stjórnlárgu víðurskiptum.

Javnaðarflokkurin hevur tí í øllum atleggum roynt at loysa tey nationalu málsligu trætumálini soleiðis at trætan verður stedgæð og allir Føroyingar kunnu standa ónervadír av teim ymisku persónligu meiningum og mentunarligu innstillingum.

Tessverri hevur hin málsliga trætan millum sambandið og sjálvstýrið havt so seigar træðir, at málsurningurin enn ikki er loystur.

Javnaðarflokkurin hevur barst fyri at fylkt Føroyingar um ta ikki minst nationalu uppgávuna at lata fyrstaðfæðingar- og ognarrættin til landsins miðstæðustúðlar og stovnar sum bankalag og aðrar falla landinum í lut.

Men tessverri hava sambandsmenn og fólkaflokksmenn durvað nationalt í hesum færi.

Hesir nationalu spurningar standa tí óloystir enn.

Men tá ið fólkid er nationalt fullvaksið vilja teir verða loystir.

Og til tess er vónandi stutt læta. Javnaðarmenn hava skilt og skilja, at hin stjórnlárga fløkjan, ið dráttur hevur staðið og stendur um, hevur verið og er til ógagns fyri okkara land og fólk og ikki minst til skaða fyri venskapin og brøðralagid millum Danir og Føroyingar.

Javnaðarflokkurin royndi tí til seinasta lögtingsval, at seta fram okkara støðu, til hin stjórnlárga spurningin so greitt, at eingin Føroyingar skuldi vera í iva um, hvat ið vit nú, eins og framtidarlárga, halda vera beint og øllum pørtum til gagns og sóma.

Tey veruligu stjórnlárgu víðurskiptini í dag liggja soleiðis:

Tingið, ella landsnevndin tingins vegna smíðar lógir.

Sum ríkisdagsins og kongsins nattúrligi og lógligi umboðsmaður skriar amtmáðurin lógirnar undir.

Amtmaðurin hevði sýtingarrætt. Men við einum serligum sáttmála millum sambandsflokkin, sjálvstýrisflokkin og javnaðarflokkin bant amtmáðurin seg til at leggja frá sær henda sýtingarrætt, uttan í málum sum víðviku uppløysing av ríkisfelagsskapinum og teim málsligu málum, ið semja varð gjerd um.

Men hesin sáttmáli er gingin úr gildi.

Amtmaðurin hevur so statt aftur sýtingarrætt. Okkara støða fyri lógar- og rættarmáli er tí uppafur tikið.

Stjórnatátturin í okkara stevnu-skrá festur og greiður tað heimaræði, vit vónuliga hava í dag.

Har stendur:

»Stjórnatáttur: Heimarræði. Løgtingið lóggávuvald. Landsnevndin er landsins stjórn, sett av tí (teim) stjórnanði tingbólkinum (unum). Landsnevndin setur fram lógaruppskot. Kongur setur í gildi tær samtyktu lógir. Valrættaldurin 21 ár.»

Tá ið kongur ikki er til staðar og atkomuligur, má, um stjórnan-skipanin nú beinanvegin verður broytt sambært okkara stevnu-skrá má, tann maður ið av umstøðunum á lógligan hátt er settur at handla hansara vegna, skriva undir fyri kongin.

Hesin maður er amtmáðurin. Hann er tað sambært umstøðurnar, lóg og vanligan stjórnsið. Og vit kenna eisini Brettana skoðan til amtmannsins uppgávu í hesum tíðum.

Tá ið Th. Petersen og fólkaflokkurin tykkast at halda, at tað ber til at seta annan mann í staðin fyri sum amtmann, at handla kongsins vegna, so er tað eitt stórt mistak, ein stór mijskiljan.

Javnaðarflokkurin hevur altíð kent tað sum skyldu sína, at berjast fyri socialismu á verunleikan grund. Tá ið flokkurin nú vil gera tað, ið hann orkar fyri at greiða stjórnatrætuna, fyri at slætta gætuna fyri einum social-listiskum politikki, kann hann

heldur ikki í hesum máli gera annað, enn at taka støðu út frá verunleikanum.

Og verunleikin er, at kongsins og státsins umboðsmaður her á landi er amtmáðurin.

Hetta hevur flokkurin ásaðnað líka síðan Danmark varð her-tikið og øll bønd samvinnu við Danmark vórðu kvett.

Hetta hevur flokkurin hildið fram á veljarafundum.

Á hesa støðu hava javnaðar-menn valt.

Og út um hesa skoðan verður tað torført hjá javnaðarflokksins umboðsmanninum á tingi at ganga.

Okkum javnaðarmanninum brennir í barmi idni og kærleiki fyri hesum máli; tí, vit javnaðarmenn kenna, at ein stjórnskipan sambært okkara stevnu-skrá vil verða til gagn og sóma fyri okkara fólk og vil taka burtur meinbogar, ið hava tarnað javnaðarmanninum, at fáa orðaljóð fyri einum social-istiskum politikki.

Flokkur okkara er tí fegin, um tingið vil hjálpa javnaðarmanninum at igjeðnumføra tann stjórnlárga táttin í stevnu-skrá flokksins.

Worm-Müller.

Noreg.

Heima og úti.

Mánakvældið kl. 8 hevði dr. Worm-Müller, professari við hitt kongiliga universitetið í Oslo, fyrilestur í Tvøroyar klubba. Ein hugtakandi læta fyri øll okkum, ið við tungum hjarta fylgja lagnu okkara brøðrafólks, Noregs og Danmarkar. Ein krympandi læta fyri tann nazi-blíða; tó har vildi neyvan nakar vera við sína Hitler-góðsku, um hann fannst.

Professorin er hin sermerkti Nordmaðurin við sínum skemtilyndi blandað upp í lívsins tunga álvara.

Røðari er hann sum fáur, stuttligur eins og álvarsamur.

Professorin byrjaði við, at vísa munin ímillum hitt týska og hitt norska ella norrøna fólkalyndið.

Hitt týska við síni særgóðsku, sum als ikki leggur lag í onnur, men nærmast livur, sum yrkjarin segði: »Sektin á hvat annar fær, eg skal næra at mær.« Og so hitt norrøna, hjartagóða, hjálpsama trúfasta og trúlynta.

Sjálv røðan var mest um Noreg og tess lagnu undan 9. april og

eftir hertøkuna. Her kundi hann sum eingin annar, siga frá, hvussu alt stóð til tá. Staddur í Oslo um tað mundið, búgvandi í húsi við Quislingi og vitandi um mangt og mikið, ið dult var fyri mongum, bar til nú at hugtaka fólk. Kongsins og stórtingsins fasta støða ímóti ráðsmanninum, fólksins knappi stökkur úr svøvn, av teim týsku skryðrekum og tess spakuliga andiliga vaknan, alt stóð so livandi fyri einum, sum hevði ein sjálvur verið mitt uppi í.

Mangt og hvat er ofta frætt um týskaranna beistagerðir, tó vit siga bara propaganda. Men her kom hin nakni sannleikin fram frá manninum, ið hevur sæð tað ella hoyrt tað frá fyrstu hond:

Menn, kvinnur og børn skotin ella koyrd í fangatippi — summi til Týsklands, onnur pind og plágað so tað er grátligt, armar og bein brotin, eyguni brend við gløðandi sváulpínum o. s. fr. Sjálvt um knipið er við mati, skammar Týskari seg ikki við, at biðja um átta speilegg til sín sjálvs. Hús verða brend, meðan húski hyggur at. — Og flestar av hesum pinslum og straffum eru á sakleysar persónar, sum soleiðis verða straffaðir fyri púra einki, ella okkurt smá-puss, sum einhver annar hevur gjert Týskinum.

Heima í Noregi, kom tað mongum dátt við, tá ið teir sameindu tóku herin úr aftur landinum, beint sum teir um fáar dagar kundu tikið tað aftur. Men nú duga øll at skilja teir, hvat teir hava biðað við sínum innrási. Ein tíð var, hvar Bretar vóru veikir; men tak teir nú! Innrásið er gjørt, og fleiri vilja koma! Hitt norska fólkid heima og burtur, hevur fúnið hvørt annað. Duldir sambandsvegir eru og øll heima og úti eru spent eftir at frigera Noregs land, hvørs synir og dætur so menniliga hava borið hesar tungu dagar.

Ein tækk fyri røðuna, trýfalda livi fyri Noregi og so »Ja, vi elsker.....«

A. T.

hevur stórt lagur av linuhúkum - øllum stóddum fiskisnørur og teyma-snørur, tendproppar, bátascym og rógur. Orðrar frá bygðum sendast.

Arbejdernes Trawlerdrift.

Tvøroyri.

Telef. 3—5—29.